

Zapojení aktérů do participativního procesu

Zapojení aktérů může probíhat během jedné či více fází hodnocení ES (návrh studie, sběr dat, analýza dat, šíření výsledků, využití výsledků v praxi). Nejčastěji se rozlišuje 5 úrovní dle míry jejich zapojení na procesu hodnocení:

- 1. INFORMOVÁNÍ:** vysvětlení projektu (hodnocení ES) aktérům. Cílem informování je, aby aktéři pochopili daný problém, možnosti jeho řešení a příležitosti vyplývající z projektu.
- 2. KONZULTACE:** představení projektu aktérům a shromažďování jejich návrhů/připomínek. Konzultace některých aspektů hodnocení ES umožňuje získat zpětnou vazbu a dělat v rámci procesu hodnocení lepší rozhodnutí.
- 3. SPOLUPRÁCE:** přímé zapojování aktérů v průběhu hodnocení ES. Rozhodování v projektu bere ohled na získanou zpětnou vazbu v procesu hodnocení.
- 4. SPOLUROZHODOVÁNÍ:** spolupráce s aktéry směřující ke shodě na řešení či implementaci projektu a v průběhu celého procesu hodnocení ES.
- 5. ZMOCNĚNÍ (EMPOWERMENT):** aktéři dostávají pravomoc rozhodovat o vývoji procesu hodnocení ES a využití výsledků v praxi. V rozhodovacích procesech v průběhu celého projektu mají aktéři hlavní slovo.

Jaké jsou výhody zapojení aktérů?

- Participace aktérů je klíčová pro zvýšení dopadu celého procesu hodnocení ES a může napomoci k lepšímu přijetí výsledků hodnocení. Umožňuje zohlednit zkušenosti i vnímání/pohled aktérů, spoluvytvářet nové znalosti a zároveň usnadnit sdělení výsledků hodnocení, aby byly snadněji začlenitelné do praxe, rozhodování i politik.
- Participativní proces pomáhá budovat vztah mezi veřejností a odborníky a vede k posilování důvěry veřejnosti vůči výzkumníci i jiným institucím.
- Účast aktérů je nezbytná pro zjištění tzv. sociokulturních hodnot (postojů lidí ke konkrétním ES). To umožňuje postihnout širší paletu hodnot přírody a zviditelnit často opomíjené nemateriální přínosy, obzvláště významné v místním kontextu (např. Učení a inspirace a Podpora identit).
- Participace umožňuje zapojení různorodých aktérů, jak odborníků, tak široké veřejnosti. Vzájemná diskuze usnadňuje nalézání společných řešení, zmírnění konfliktů, rozšíření znalostí a zlepšení vzájemné komunikace. Spoluvytváření znalostí je díky zapojování různých aktérů považováno za nezbytný způsob řešení dnešních komplexních výzev udržitelného rozvoje.

**ODKAZ NA LETÁK
PŘÍNOSY PŘÍRODY LIDEM,**
který podrobněji shrnuje koncept přínosů přírody (ekosystémových služeb) a uvádí příklady 17 kategorií přínosů.

Vydal: Ústav výzkumu globální změny AV ČR, v. v. i. (CzechGlobe) © 2024
Grafika: Reklama Daňková / tisk: Printall center s.r.o.
Foto: Blanka Loučková, David Stella, Eliška Tichopádová

Tento leták byl vydán díky projektu Jedna příroda s názvem „Integrovaný projekt LIFE pro soustavu Natura 2000 v České republice“ (Akronym: LIFE-IP: N2K Revisited), spolufinancovanému programem LIFE Evropské unie (EU); číslo grantové smlouvy LIFE17 IPE/CZ/000005. Údaje a informace v něm uvedené vyjadřují názor či stanovisko pouze Ústavu výzkumu globální změny AV ČR, v. v. i. Evropská komise není zodpovědná za jakékoliv použití informací, které tento leták obsahuje.

www.jednapriroda.cz | [f](https://www.facebook.com/JednaPriroda) [X](https://www.instagram.com/JednaPriroda) [@JednaPriroda](https://www.tiktok.com/@JednaPriroda)

HODNOCENÍ EKOSYSTÉMOVÝCH SLUŽEB SE ZAPOJENÍM AKTÉRŮ

Hodnocení ekosystémových služeb se zapojením aktérů

- Jedná se o různé formy tzv. **participativního** (účastnického) hodnocení ekosystémových služeb, systematicky zapojující dotčené aktéry (jednotlivce, skupiny, instituce) a veřejnost.
- Aktéři mohou např. poskytovat místní znalosti, zpětnou vazbu k diskutovaným hodnotám nebo ovlivňovat různé aspekty hodnocení.
- Zapojení aktérů se využívá v řadě odvětví i mimo vědecký výzkum (např. účast veřejnosti při plánování města nebo na participativním rozpočtu).

Ekosystémové služby (ES)

- Příroda a ekosystémy poskytují lidem řadu přínosů, které zajištěním materiálů a regulací prostředí umožňují existenci lidské společnosti a společně s kulturními a duševními přínosy jsou zásadní pro dobrou kvalitu života.
- Jsou poskytovány jednotlivými ekosystémy, krajinou nebo organismy, ať už utvářenými přírozeně (např. prameniště řek, skupiny divokých opylovačů v krajině), nebo za spolupůsobení člověka (např. hospodářský les, městský park, společenství rostlin na zelené střeše).
- ES jsou někdy také nazývány přínosy přírody lidem.

Aktéři

- Aktérem v určitém území může být jednotlivec i skupina lidí (příp. instituce).
- Jejich podstatou je zájem o dané území, o témata s ním spojená; nebo v něm mají konkrétní záměr. Jsou vždy vnímáni ve spojení s určitým tématem či problémem.
- Ekosystémovými službami jsou ovlivňováni (živobytí či trávení volného času) nebo je sami ovlivňují (určité území či ekosystém spravují nebo vlastní).
- Označení „stakeholder“ – lze používat synonymně.

Příklady aktérů

Státní správa (např. ministerstva, orgány ochrany přírody, státní podniky)

Územní a místní samospráva (např. kraje, obce)

Zemědělci, rybáři, lesníci, myslivci (svazy, spolky či sdružení hospodářů a vlastníků)

Neziskové organizace

Vzdělávací a výzkumné instituce

Místní podnikatelé a další komerční subjekty

Ukázky participativního hodnocení ekosystémových služeb v projektu Jedna příroda

V rámci projektu Jedna příroda jsme v letech 2022–2024 uspořádali sérii participativních seminářů ve třech chráněných krajinných oblastech (CHKO): Třeboňsko, Slavkovský les a Křivoklátsko. Cílem bylo zapojit místní aktéry do hodnocení ES v kontextu velkoplošných chráněných území. Semináře byly také příležitostí k výměně informací a posílení vztahů mezi různými aktéry navzájem.

Mezi účastníky byli aktéři, kteří svým působením ovlivňují místní krajinu a přírodu – představitelé lesnického, rybářského, zemědělského a těžebního sektoru, zástupci obcí, podnikatelského a neziskového sektoru, cestovního ruchu a zástupci orgánů ochrany přírody.

Příklady participativních metod:

- **SKUPINOVÁ DISKUZE** – účastníci sdílejí své zkušenosti a názory, diskutují o předem definovaných tématech; kromě sdílení vědomostí je cílem i vzájemné obohacení se o pohledy ostatních účastníků. Příkladem skupinové diskuze může být metoda World Café. Zde účastníci seminářů hodnotili rozpory či konflikty (tzv. „trade-offs“) mezi poskytováním různých typů ES. Ve zmíněných CHKO byly jako ES v rozporu identifikovány např. Produkce materiálů a Vytváření a udržování habitatů.

Zkušenosti účastníka semináře:

„Pro mě to byla velmi poučná zkušenost, zajímavá a inspirativní... V naší skupině byli účastníci z různých oborů, takže bylo zajímavé vidět pohled přírodovědce, ale i pohled zástupců soukromého sektoru. Řekl bych, že vůči velkým firmám v oblasti jsem měl trochu předpojatý postoj. Viděl jsem je jako korporace, které jen vytěžují naše zdroje a prodávají je. Nakonec jsem ale zjistil, že to berou taky odborně a v podstatě dost citlivě, aby nepřekročily nějaké limity. Zkrátka to berou taky vážně. Takže to mě třeba překvapilo.“

- **PREFERENČNÍ HODNOCENÍ** – zjišťuje postoje aktérů k určitému tématu – např. k nejvýznamnějším ES v dané oblasti. Zde se hodnotilo pomocí karet hry, v níž každá karta znázorňovala jednu ES. Konkrétní služba byla po diskuzi mezi účastníky posouzena podle toho, zda a nakolik významně se v dané oblasti vyskytuje. Z 15 ES byly jako nejvýznamnější ve všech třech územích vyhodnoceny Zachování budoucích možností, Učení a inspirace, Podpora identit, Vytváření a udržování habitatů a Regulace hazardů a živelních pohrom.

- **PARTICIPATIVNÍ MAPOVÁNÍ** – kombinuje nástroje moderní kartografie s participativními metodami záznamu znalostí místních aktérů o ES v daném prostoru. Můžeme zde využívat množství různých technik, od zákresů v papírových mapách až po digitální mapy využívající GIS (geografický informační systém) a mapové webové rozhraní (např. pocitové mapy, mapy výskytu ES). Mapy ES mohou být využity např. k vyhodnocení synergií a rozporů/konfliktů mezi jednotlivými přínosy nebo vyhodnocení dopadu péče o území na ES.

